

מֵאֵלֵינוּ תִּרְוֵנוּ אֶתְּוֹנוּ שׁוֹת הוּוּ תִּלְיִין עַד דְּאַשְׁתְּכִלְלֵנוּ
עֲלֵמָא כְּדָקָא יָאוֹת וְעָאֵל בִּינֵינְהוּ בְּרִית קְדִישָׁא
וְאַשְׁתְּכִלְלֵנוּ בְּשִׁלְמוֹ וְאַתְּעִבִידוּ שְׁבִי"ת.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי אֵלֵינוּ תִּרְוֵנוּ אֶתְּוֹנוּ אֶשְׁתְּכִלְלוּ בְּאֵת
בִּי"ת וְכַד אֶתְהַדְרֵנוּ אֶתְּוֹנוּ לְמַפְרַע מִן יוֹמָא
דְּאֶתְיִלִיד שֵׁת אֶתְהַדְרוּ אֶתְּוֹנוּ בְּכָל דְּרָא וְדָרָא עַד
דְּמָטֵי יִשְׂרָאֵל לְטוֹרָא דְּסִינֵי וְאַתְּתַקְנוּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְתַתָּא אֶתְהַדְרוּ. וּבְכָל דְּרָא
וְדָרָא הָוָה גָּפִיף עֲלֵמָא בְּאֶתְּוֹנוּ וְלֹא

מִתְיַשְׁבִּין בְּדוֹכְתֵינְהוּ. כִּד אֶתְיַהֲבֵת אוֹרֵייתָא
לְיִשְׂרָאֵל אֶתְתַקֵּן כִּלְאֵי (נ"א אֶתְוֹנוּ כִּלְהוּ אֶתְתַקְנוּ) רַבִּי אֶלְעָזָר

אוֹמֵר בְּיוֹמֵי אָנוּשׁ הוּוּ חֲכִימוֹן בְּנֵי נָשָׂא בְּחֻכְמָה
דְּחַרְשִׁין וְקוֹסְמִין וּבְחֻכְמָתָא לְמַעְצָר לְחִילֵי דְשָׁמַיָא.

וְלֹא הָוָה בַּר נָשׁ מִיּוֹמָא דְנָפַק אָדָם מִגְּנֵתָא דְעֵדֶן
וְאַפִּיק עִמֵּיהּ חֻכְמָתָא דְטֵרְפֵי אֵילָנָא דְאַשְׁתִּדֵּל בָּהּ.

לשון הקודש

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לְמַטָּה חֲזָרוּ. וּבְכָל דּוֹר
וְדוֹר הָיָה מְחַבֵּק הָעוֹלָם בְּאוֹתִיּוֹת וְלֹא
מִתְיַשְׁבִּים בְּמִקְוָמָם. כְּשֶׁנִּתְּנָה הַתּוֹרָה
לְיִשְׂרָאֵל, הִכָּל נִתְקַן נַגִּיא כֹּל הָאוֹתִיּוֹת נִתְקַנְנוּ.
רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר, בְּיַמֵּי אָנוּשׁ הָיוּ
הָאֲנָשִׁים חֻכְמִים בְּחֻכְמָה שֶׁל כְּשָׁפִים
וְקוֹסְמִים וּבְחֻכְמָה לְעַצֵּר אֶת הַיְלִוֹת
הַשָּׁמַיִם. וְלֹא הָיָה בֶּן אָדָם מִיּוֹם שֶׁיֵּצֵא

תְּלוּיִים עַד שֶׁנִּתְקַן הָעוֹלָם כְּרָאוּי וְנִכְנָס
בִּינֵיהֶם הַבְּרִית הַקְּדוּשָׁה, וְנִתְקַן בְּשִׁלְמוֹת
וְנַעֲשֶׂה שְׁבִי"ת.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אֵלּוּ שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הִלְלוּ
נִתְקַנְנוּ בְּאוֹת בִּי"ת, וּכְשֶׁחֲזָרוּ הָאוֹתִיּוֹת
לְמַפְרַע מִיּוֹם שֶׁנּוֹלַד שֵׁת, חֲזָרוּ הָאוֹתִיּוֹת
בְּכָל דּוֹר וְדוֹר עַד שֶׁהִגִּיעוּ יִשְׂרָאֵל לְהַר
סִינֵי וְנִתְקַנְנוּ.

דְּהָא אָדָם וְאַתְתִּיהּ וְאַנּוּן דְּנַפְקוּ מִיְהִי עַד דְּאַתָּא
אָנוּשׁ, שְׂבִיקוּ לָהּ.

כִּד אַתָּא אָנוּשׁ חָמָא לֹון וְחָמָא חֲכַמְתְּהוֹן מִשְׁנַיִן
(ס"א מְשַׁנַּיִן) עֲלָאִין. וְאַשְׁתַּדְּלוּ בְּהוֹן וְעַבְדִּין (בָּה)
עֲבִידְתִּין וְחֲרָשִׁין וְקוֹסְמִין וְאוּלִּיפּוּ מִנְהוֹן עַד
דְּאַתְּפִשְׁטַת תְּהִיא חֲכַמְתָּא בְּדָרָא דְּמַבּוּל. וְכִלְהוּ הוּוּ
עַבְדֵי עֲבִידְתִּיהוּ לְאַבְרָאָא.

וְהוּוּ מִתְתַּקְפִּי לְגַבִּי נַח בְּאַנּוּן חֲכַמְתָּן. וְאַמְרֵי דְלֹא
יִכִּיל דִּינָא דְעֲלָמָא לְאַשְׁרָאָה עֲלִייהוּ, דְּהָא
אַנּוּן עַבְדֵי חֲכַמְתָּא לְדַחֲיָא לְכָל אַנּוּן מְאַרֵי דְדִינָא.
וּמְאַנוּשׁ שְׂרִיאָו בְּלָהוּ לְאַשְׁתַּדְּלֹא בְּאַלִּין חֲכַמְתָּן הֲדָא
הוּא דְכְּתִיב אָז הוּחַל לְקָרָא בְּשֵׁם יי.

רַבִּי יַצְחָק אָמַר כֹּל אַנּוּן וּפְאִין דְּהוּוּ בְּהוּ לְבַתָּר
בְּתַהוּא דְרָא, בְּלָהוּ הוּוּ מִשְׁתַּדְּלֵי לְמַחְאָה בְּהוּ

לשון הקודש

עושים מעשיהם להרע.
וְהִיוּ מִתְחַזְקִים כִּלְפֵי נַח בְּאוֹתָן חֲכָמוֹת,
וְאוֹמְרִים שְׁלֹא יִכּוּל דִּין הָעוֹלָם לְשִׁרּוֹת
עֲלֵיהֶם, שְׁהָרֵי הֵם עוֹשִׂים חֲכָמָה לְדַחוֹת
אֵת כֹּל אוֹתָם בְּעֲלֵי הַדִּין. וּמְאַנוּשׁ
הִתְחִילוּ בְּלֵם לְהִתְעַסֵּק בְּחֲכָמוֹת הַקְּלוּ.
וְהוּוּ שְׂכַתּוּב אָז הוּחַל לְקָרָא בְּשֵׁם ה'.
רַבִּי יַצְחָק אָמַר, כֹּל אוֹתָם צְדִיקִים שְׁהִיוּ
בִּינֵיהֶם אַחַר אוֹתוֹ הַדּוֹר, כֹּלֵם הִיוּ

אָדָם מִנּוּן עַדִּן וְהוּצִיא עִמּוֹ חֲכָמָה שֶׁל
הָעֲלִים שֶׁל הָאִילָן שֶׁהִתְעַסֵּק בָּהּ. שְׁהָרֵי
אָדָם וְאַשְׁתּוֹ, וְאוֹתָם שְׂיָצְאוּ מִמֶּנּוּ עַד
שָׁבָא אָנוּשׁ, עֲזוּבוּ אוֹתָהּ.

כִּשְׁפָא אָנוּשׁ, רָאָה אוֹתָם וְרָאָה אֵת
חֲכַמְתָּם מִשְׁנָה (ס"א מְשַׁטָּה) אֵת הָעֲלִיוֹנִים,
וְעַסְקוּ בְּהֵם וְעָשׂוּ וְכִהֵם מְעַשִׂים וְכַשְׁפִּים
וְקַסְמִים וְלָמְדוּ מֵהֶם, עַד שֶׁהִתְפַּשְׁטָה
אוֹתָהּ חֲכָמָה בְּדוֹר הַמַּבּוּל. וְכִלְמֵם הִיוּ

(נ"א בגין דלא אתעגשו עליהו) כמו ירד מתושלח וחנוך. ולא יכילו. עד דאתפשטו תיבין מרדי במאריהון ואמרי (איוב כא) מה שדי כי נעבדנו.

וכי האי טפשותא הוּו קא אמרי. אלא בגין דהוּו ידעי פל אנון חכמתן וכלהו ממנן דעלמא דאתפקדן עלייהו והוּו מרחצן בהו. עד דאתיב קדשא בריך הוא עלמא בדקא חנה. דהא (דף נ"ב) בקדמיתא הוּו מים במים. ולבתר אתיב ליה לעלמא בדקדמיתא. ולא אתחריב מפלא. דהא ברחמין אשנח עלייהו. דכתיב, (תהלים כט) יי למבול ישב. ולא כתיב אלהים.

ביומוי דאנוש אפלו ינוקי דההוא (יו"א) דרא כלהו הוּו משגחן בחכמתאן עלאין והוּו מסתכלן בהו. אמר רבי ייסא אי הכי טפשיין הוּו דלא הוּו

לשון הקודש

הקדוש ברוך הוא את העולם בשעה. שהרי בתחלה היה מים במים, אחר כך השיב הקדוש ברוך הוא את העולם כבתחלה, ולא נחרב מהכל, שהרי ברחמים השגיח עליהם, שכתוב (תהלים כט)

ה' למבול ישב, ולא כתוב אלהים. בימי אנוש אפלו תינוקות של אותו והיום הדור היו משגיחים בחכמות עליונות והיו מסתכלים בהם. אמר רבי

משתדלים למחות בהם ונ"א בדי שלא יעגשו עליהם, כמו ירד מתושלח וחנוך, ולא יכלו, עד שהתפשטו רשעים המורדים ברבונם, ואמרו (איוב כא) מה שדי כי נעבדנו.

וכי הטפשות הוּו הם היו אומרים? אלא משום שהיו יודעים כל אותם החכמות וכל אותם הממנים של העולם שהפקדו עליהם והיו סומכים עליהם, עד שהשיב

יִדְעִין דְּזַמִּין קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַיִתְאַה עַלֵּיהּוּ מִי
טוֹפְנָא וַיְמוֹתוֹן בְּהוּ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק מְנַדַּע יְדַעֵי. אֲבָל אֲחִידוּ טַפְשׁוֹתָא
בְּלַבֵּייהוּ. דְּאֲנוּן הוּוּ יְדַעֵי הַהוּא מְלֶאכְא
דְּמִמְנָא עַל אִשָּׁא וְהַהוּא דְּמִמְנָא עַל מִזָּא וְהוּוּ יְדַעֵין
לְמַעְצַר לֹוֹן דְּלֹא יִבְלִין לְמַעְבַּד דִּינָא עַלֵּיהּוּ. וְאֲנוּן
לֹא הוּוּ יְדַעֵי דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׁלִיט עַל אַרְעָא
וּמְנִיָּה יִיְתִי דִּינָא עַל עֲלָמָא. (דף נ"ב ע"ב)

אֵלֹא הוּוּ חֲמָאן דְּעֲלָמָא אֲתַפְקַד בִּידָא דְּאֲנוּן מְמַנָּן
וּבְהוּ כָּל מְלֵי עֲלָמָא. וּבְגִינֵי כֶּךָ לֹא הוּוּ
מִסְתַּכְּלָן בֵּיהּ בְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְלֹא מְשַׁנְיָחִין
בְּעֵבִידְתֵּיהּ. עַד דְּאַרְעָא אֲתַחְבַּלַת. וְרוּחַ קִדְשָׁא אֲכַרִּיז
בְּכָל יוֹמָא וְאָמַר (תהלים קד) יִתְמוּ חַטָּאִים מִן הָאָרֶץ
וְרַשָּׁעִים עוֹד אֵינָם. וְאוֹרִיךְ קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לֹוֹן כָּל

לשון הקודש

שולט על הארץ וממנו יבא דין על העולם?

אֵלֹא הָיוּ רֹאִים שְׁהָעוֹלָם הִפְקַד בִּידֵי
אוֹתָם מְמַנִּים, וּבְהֵם כָּל דְּבָרֵי הָעוֹלָם,
וְלִבְנֵי לֹא הָיוּ מִסְתַּכְּלִים
בְּקִדּוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְלֹא מְשַׁנְיָחִים
בְּמַעֲשָׂיו עַד שֶׁהָאָרֶץ נִשְׁחַתְתָּה. וְרוּחַ
הַקִּדְשׁ מְכַרִּיזָה בְּכָל יוֹם וְאוֹמְרָת: יִתְמוּ
חַטָּאִים מִן הָאָרֶץ וְרַשָּׁעִים עוֹד אֵינָם.

יִסָּא, אִם כֶּךָ, טַפְשִׁים הָיוּ שְׁלֹא הָיוּ
יודעים שעתיד הקדוש ברוך הוא להביא
עליהם מי מבול וימותו בהם?

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, יָדוּעַ הָיוּ יוֹדְעִים, אֲבָל
אֲחִזּוּ טַפְשׁוֹת בְּלִבָּם. שְׁהֵם הָיוּ יוֹדְעִים
אוֹתוֹ מְלֶאכֶד הַמְּנַגֵּה עַל אִשׁ וְאוֹתוֹ
הַמְּנַגֵּה עַל הַמַּיִם, וְהָיוּ יוֹדְעִים לְעַצֵּר
אוֹתָם שְׁלֹא יוֹכְלוּ לַעֲשׂוֹת דִּין עֲלֵיהֶם.
וְהֵם לֹא הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁהַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא

הַהוּא זְמַנָּא דְאַנּוּן זַפְּאִין יֵרֵד וּמְתוּשֶׁלַח וְחֲנוּךְ קַיִימִין
 בְּעֵלְמָא. כִּיּוֹן דְאַסְתַּלְקוּ מֵעֵלְמָא, כְּדִין אֲנַחִית קְדָשָׁא
 בְּרִידָא הוּא דִינָא עֲלֵייהוּ וְאַתְאַבְדוּ כִּמְא דְאַתְ אָמַר,
 (בראשית ז) וַיִּמְחוּ מִן הָאָרֶץ:

וַיִּתְהַלֵּךְ חֲנוּךְ אֶת הָאֱלֹהִים וַאֲיַנְנוּ כִּי לָקַח אֹתוֹ
 אֱלֹהִים. רַבִּי יוֹסִי פָתַח (שיר השירים א) עַד
 שֶׁהַמֶּלֶךְ בְּמִסְבוֹ נִרְדֵי נִתְּן רִיחוֹ. הָאִי קָרָא אֶתְמַר.
 אֲבָל תָּא חָזִי, כְּדָ אֲרַחֲוֵי דְקְדָשָׁא בְּרִידָא הוּא. בְּשַׁעֲתָא
 דְּבַר נֶשׁ אֶתְדַבֵּק בֵּיהּ וְהוּא אֲשֶׁרֵי דִיּוּרִיָּה עֲלֵיהּ. וַיִּדַע
 דְּלִבְתַּר יוֹמִין יִסְרַח. אֶקְדִים וְלָקִיט רִיחִיה טַב מִנִּיָּה
 וְסָלִיק לֵיהּ מֵעֵלְמָא.

הָדָא הוּא דְכְתִיב עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בְּמִסְבוֹ נִרְדֵי נִתְּן
 רִיחוֹ. עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ דָּא קְדָשָׁא בְּרִידָא הוּא.
 בְּמִסְבוֹ דָּא תְּהוּא בַר נֶשׁ דְּאַתְדַבֵּק בֵּיהּ וְאַזִּיל

לשון הקודש

זֶה נֶאֱמַר. אֲבָל כֹּא רְאָה, כְּדָ דִּרְכוּ שֶׁל
 הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא – בְּשַׁעֲתָא שְׂבָן אָדָם
 נִדְבָק בּוֹ וְהוּא מִשְׁרַח דִּיּוּרוֹ עֲלָיו וַיִּוֹדַע
 שְׂאֵתֵר יָמִים הוּא יִסְרַח, מִקְדִים וְלֹקֵט
 רִיחוֹ הַטּוֹב מִמֶּנּוּ וּמְסַלֵּק אֹתוֹ מִהָעוֹלָם.
 זֶהוּ שְׂכֵתוֹב עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בְּמִסְבוֹ נִרְדֵי
 נִתְּן רִיחוֹ. עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ – זֶה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
 הוּא. בְּמִסְבוֹ – זֶה אֹתוֹ בֶּן אָדָם שְׂנֵדְבָק
 בּוֹ וְהוֹלֵךְ בְּדִרְכָיו. נִרְדֵי נִתְּן רִיחוֹ –

וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הָאָרִיךְ לָהֶם כֹּל אֹתוֹ
 הַיּוֹמִן שְׂאוֹתָם צְדִיקִים, יֵרֵד וּמְתוּשֶׁלַח
 וְחֲנוּךְ, קַיִימִים בְּעוֹלָם. כִּיּוֹן שֶׁהַסְתַּלְקוּ
 מִהָעוֹלָם, אִזְ הוֹרִיד הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא דִין
 עֲלֵיהֶם וְנֶאֱבְדוּ, כִּמוֹ שְׂנַאֲמַר (בראשית ז)
 וַיִּמְחוּ מִן הָאָרֶץ.

וַיִּתְהַלֵּךְ חֲנוּךְ אֶת הָאֱלֹהִים וַאֲיַנְנוּ כִּי
 לָקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים. רַבִּי יוֹסִי פָתַח, (שיר א)
 עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בְּמִסְבוֹ נִרְדֵי נִתְּן רִיחוֹ. פֶּסוּק

בְּאַרְחוּי. נְרָדִי נָתַן רִיחוֹ, אֲנֹן עֹבְדֵיךָ טָבִין דְּבִיָּה
 דְּבִגְיָהוֹן יִסְתַּלַּק מֵעֲלָמָא עַד דְּלֹא מָטָא זְמַנִּיהָ.

וְעַל דָּא הָוָה שְׁלֵמָה מְלָכָא אָמַר (קהלת ח) יֵשׁ הֶבֶל
 אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יֵשׁ צַדִּיקִים וְגו'.

יֵשׁ צַדִּיקִים אֲשֶׁר מִגִּיעַ אֲלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הָרָשָׁעִים,
 כְּמָה דְּאוֹקִימָנָא דְּבִגְיָן דְּעֹבְדֵי הוֹן טָבִין קְדָשָׁא בְּרִיד
 הוּא סָלִיק לֹון מֵעֲלָמָא (בְּגִין דְּלֹא יִסְרְחוּ יְחִיו). וּמְגוֹ רְחִימוּתָא בְּהוּ

(מְסַלַּק לְהוֹן) עַד לָא מָטָא זְמַנִּיָּהוּ. וְעָבִיד בְּהוֹן דִּינִין. וְיֵשׁ

רָשָׁעִים אֲשֶׁר מִגִּיעַ אֲלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַצַּדִּיקִים דְּקְדָשָׁא
 בְּרִיד הוּא אוֹרִיד לֹון יוֹמִין וְאוֹרִיד רוּגְזִיהָ בְּהוּ. וְכָל

דָּא כְּמָה דְּאִתְמַר. אֵלִין בְּגִין דְּלֹא יִסְרְחוּ. וְאֵלִין בְּגִין
 דְּלִתְהִירוּ לְגַבִּיָּה. אוּ בְּגִין דְּיִפּוּק מַנְיָהוּ בְּגִין דְּמַעֲלִי.

תָּא חַיִּי, חֲנוּךְ וּפְאָה הָוָה. וְקְדָשָׁא בְּרִיד הוּא חָמָא
 לִיָּה דִּיִּסְרַח לְבַתָּר. וְלָקִיט לִיָּה עַד לָא יִסְרַח.

לשון הקודש

אותם מעשים טובים שבו שִׁבְגָלְתָם
 יִסְתַּלַּק מִהָעוֹלָם בְּטָרַם הַגִּיעַ זְמַנּוּ.
 וְעַל זֶה הָיָה שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר (קהלת ח)
 יֵשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יֵשׁ
 צַדִּיקִים וְגו'. יֵשׁ צַדִּיקִים אֲשֶׁר מִגִּיעַ
 אֲלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הָרָשָׁעִים - כְּמֹו
 שְׁבַאֲרַנּוּ, שְׁבַשְׁבִּיל מַעֲשִׂים טוֹבִים
 הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְסַלְּקֵם מִהָעוֹלָם וְכִדִּי
 שְׁלֹא יִתְקַלְלוּ (יְחִיו), וּמִתּוֹךְ אֲהַבְתּוּ בְּהֶם מְסַלַּק

אותם בְּטָרַם הַגִּיעַ זְמַנּוּ, וְעוֹשֵׂה בְּהֶם
 דִּינִים. וְיֵשׁ רָשָׁעִים שְׁמִינֵעַ אֲלֵהֶם כְּמַעֲשֵׂה
 הַצַּדִּיקִים - שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְאָרִיד
 לְהֶם זְמַיִם וּמְאָרִיד בְּהֶם אֶת רְגֹזוֹ, וְכָל זֶה
 כְּמֹו שְׁנַתְבָּאָר. אֵלֵהּ בְּשַׁבִּיל שְׁלֹא
 יִתְקַלְלוּ, וְאֵלֵהּ כְּדִי שְׁיִחְזְרוּ אֵלָיו, אוּ
 כְּדִי שְׁיַצְאוּ מִבְּהֶם בְּגִינִים מַעֲלִים.

בַּא רְאָה, חֲנוּךְ הָיָה צַדִּיק, וְהַקְדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא רְאָה שְׁאֲחַר כֶּךָ יִקְלַקֵּל, וְלָקַח

הָדָא הוּא דְכְתִיב, (שיר השירים ו) וּלְלַקוּט שׁוֹשְׁנִים. בְּגִין
 דִּיהִיב רִיחָא טַב לְקִיט לִזְוֵן קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַד לָא
 יִסְרְחוּ. וְאֵינְנוּ כִּי לָקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים. וְאֵינְנוּ, לְאַרְכָּא
 יוֹמִין כְּשָׂאָר בְּנֵי נְשָׂא דְהוּוּ אוֹרְכֵי יוֹמִין. מָאִי טַעְמָא
 בְּגִין דְּלָקַח לִיהּ קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַד לָא מָטִי זְמַנִּיהּ.
 רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר חֲנוּךְ נָטִיל לִיהּ קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא
 מֵאַרְעָא וְאַסְקִיָּה לְשָׁמַי מְרוּמִים וְאַמְסַר בִּידֵיהּ
 כָּל גְּזֵי עֵלְאִין וְחַמְשָׁה וְאַרְבַּעִין מִפְתָּחֵן סְתָרֵי גְלוּפִין
 דְּבָהוּ מִשְׁתַּמְשֵׁי מִלְּאֲכֵי עֵלְאֵי וְכִלְהוּ אֶתְמַסְרוּ בִּידֵיהּ.
 וְהָא אוֹקִימָנָא:

וַיֵּרָא יי כִּי רָבָה רָעַת הָאָדָם בְּאַרְצָן וְכָל יַעַר מַחְשְׁבוֹת
 לְבוֹ. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח (תהלים ה) כִּי לֹא אֵל חַפְצֵן
 רָשָׁע אֶתָּה לֹא יִגְוֹרְךָ רָע. הָאִי קָרָא אֶתְמַר וְאוֹקִימוּתָּ.
 אֲבָל תָּא חַזִּי, מָאֵן דִּיאֶתְדַבֵּק בִּיעַר הָרָע וְאֶתְמַשִּׁיךְ

לשון הקודש

נָטְלוּ אֶת חֲנוּךְ וְהֶעֱלֵהוּ לְשָׁמַי מְרוּמִים,
 וּמְסַר בְּיָדוֹ כָּל הַגְּזֵיִם הַעֲלִינִים וְחַמְשָׁה
 וְאַרְבַּעִים מִפְתָּחוֹת סְתָרִים חֲקוּקִים
 שֶׁבָהֶם מִשְׁתַּמְשֵׁים מִלְּאֲכֵים עֲלִינִים,
 וְכֻלָּם נִמְסְרוּ בְּיָדוֹ, וְהָרִי בְּאַרְנֵי.

וַיֵּרָא ה' כִּי רָבָה רָעַת הָאָדָם בְּאַרְצָן וְכָל
 יַעַר מַחְשְׁבוֹת לְבוֹ. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים
 ה) כִּי לֹא אֵל חַפְצֵן רָשָׁע אֶתָּה לֹא יִגְוֹרְךָ
 רָע. פְּסוּק זֶה נֶאֱמַר וּבְאַרְנֵהוּ. אֲבָל בָּא

אֹתוֹ בְּטָרָם יִקְלַקֵּל. זֶהוּ שְׁכֵתוּב (שיר ו)
 וּלְלַקוּט שׁוֹשְׁנִים. מִשּׁוּם שְׁנוּתֵינִים רִיחַ
 טוֹב, לִקְחָה אֹתָם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 בְּטָרָם יִקְלַקְלוּ. וְאֵינְנוּ כִּי לָקַח אֹתוֹ
 אֱלֹהִים. וְאֵינְנוּ – לְהֶאֱרִיךְ יָמִים כְּשָׂאָר
 בְּנֵי אָדָם שֶׁהֵיוּ מְאַרְכִּיִּים יָמִים. מַה
 הַטַּעַם? כִּי לָקַח אֹתוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 בְּטָרָם הִגִּיעַ זְמַנוֹ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא

אֲבִתְרִיהַ וַיִּסְתָּאֵב הוּא וַיִּסְאַבּוֹן לִיהַ כְּמַה דְּאַתְמָר.
 כִּי רַבָּה רָעַת הָאָדָם, כָּל בִּישׁוֹן הוּוּ עֲבָדִי, וְלֹא
 אֲשֵׁתָלִים חוֹבִייהוּ עַד דִּהוּוּ אוֹשְׁדִין דְּמִין לְמוֹנָנָא
 עַל אַרְעָא. וּמָאן אַנּוּן דִּהוּוּ מְחַבְּלִין אֲרַחֲתִיהוּ עַל
 אַרְעָא. הָדָא הוּא דְכָתִיב רַק רַע כָּל הַיּוֹם. כְּתִיב
 הָכֵא רַק רַע (דף נו ע"א) וְכָתִיב הִתָּם (לא יגורד רע, וכתוב) (בראשית
 לח) וַיְהִי עַר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי יִי.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי וְכִי רַע לָאו אִיהוּ רָשָׁע. אָמַר לִיהַ,
 לֹא. רָשָׁע אֶפְלוּ אָרִים יָדִיהַ לְגַבִּי חֲבָרִיהַ, אַף
 עַל גַּב דְּלֹא עֲבִיד לִיהַ מִיַּדִּי אֶקְרִי רָשָׁע. כְּמַה
 דְּכָתִיב, (שמות ב) וַיֹּאמֶר לְרָשָׁע לָמָּה תִּפְּהַ רַעְדָּ. הַפִּית
 לֹא כְתִיב אֶלֶּא תִפְּהַ.

אָבֵל רַע לֹא אֶקְרִי אֶלֶּא מָאן דְּמַחְבֵּל אֲרַחֲתִיהַ
 וְסָאִיב גְּרַמִּיהַ וְסָאִיב אַרְעָא וַיְהִיב חִילָא

לשון הקודש

לח) וַיְהִי עַר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי הַי. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְכִי רַע אִינוּ רָשָׁע? אָמַר לוֹ, לֹא. רָשָׁע – אֶפְלוּ הָרִים יָדוּ עַל חֲבָרוֹ, אַף עַל גַּב שְׁלֹא עָשָׂה לוֹ דְּבַר, נִקְרָא רָשָׁע, כְּמֹו שְׁכָתוּב (שמות ב) וַיֹּאמֶר לְרָשָׁע לָמָּה תִּפְּהַ רַעְדָּ. הַפִּית לֹא כְתוּב, אֶלֶּא תִפְּהַ.

אָבֵל רַע לֹא נִקְרָא אֶלֶּא מִי שְׁמַשְׁחִית דְּרַכּוֹ וּמַטְמֵא עַצְמוֹ וּמַטְמֵא אֶת הָאָרֶץ,

רָאה, מִי שְׁנַדְבֵּק בַּיַּעַר הָרַע וְנִמְשָׁךְ אַחֲרָיו, יִטְמָא הוּא וַיִּטְמָאוּ אוֹתוֹ, כְּמֹו שְׁנַתְּבָאָר.

כִּי רַבָּה רָעַת הָאָדָם – כָּל הָרְעוֹת הִיוּ עוֹשִׂים, וְלֹא נִשְׁלַם חַטָּאָם עַד שֶׁהִיוּ שׁוֹפְכִים דָּמִים לְחַנָּם עַל הָאָרֶץ. וּמִי הֵם שֶׁהִיוּ מַשְׁחִיתִים דְּרַכּוֹם עַל הָאָרֶץ? זֶהוּ שְׁכָתוּב רַק רַע כָּל הַיּוֹם. כְּתוּב כְּאֵן רַק רַע, וְכְתוּב שָׁם וְלֹא יִגְרַד רַע, וְכְתוּב] (בראשית

וְתוֹקָפָא לְרוּחַ מְסֻאָבָא דְאַקְרִי רָע דְכִתְיב רַק רַע כָּל הַיּוֹם. וְלֹא עָאֵל בְּפִלְטְרִין וְלֹא חָמֵי אִפִּי שְׂכִינְתָא. בְּגִין דְּבַהֲאֵי אֶסְתַּלַּק שְׂכִינְתָא מֵעֲלְמָא.

מִנְלָן מֵיעֻקְב. דְּכִד אֶסְתַּלַּק שְׂכִינְתָא מִנִּיה חָשִׁיב דְּבִבְנוֹתֵי הָזָה פִּיסוּל דְּבִגְעִינֵיהוּ אֶתְתַּקַּף בְּעֲלְמָא רוּחָא מְסֻאָבָא וְגַרְע גְּהוּרָא מִן סִיחָרָא וּפְגָמִים לָהּ. וְאִי תִימָא אִמָּאֵי. בְּגִין דְּדָא סָאִיב מִקְדָּשָׁא וְאֶסְתַּלַּקְתָּ שְׂכִינְתָּא מֵעֲלוּי דִיעֻקְב. כָּל שְׁפִן הֵהוּא דְמְסֻאָב אֲרַחֲיָה וְסָאִיב גְּרַמִּיָּה דֵהוּא אֶתְקִיף לִיה דְרוּחָא מְסֻאָבָא. וּבְגִין כֵּן פִּד אֶסְתַּאָב אֶקְרִי רַע.

תָּא חָזִי, פִּד בַּר נֶשׁ אֶסְתַּאָב לָא יִתְפַּקֵּד מֵעַם קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְטָב. וּבְכָל זְמָנָא אֶתְפַּקִּיד מֵהֵהוּא דְאֶתְקְרִי רַע לְבִישׁ. הָדָא הוּא דְכִתְיב, (משלי
יט) וְשָׁבַע יֵלִין בַּל יִפְקֵד רַע, פִּד אֲזִיל בְּאַרְחַ מִישָׁר,

לשון הקודש

והסתלקה שכינה מעל יעקב. כל שפן אותו שפוטמא דרכו ומטמא עצמו שהוא מחזק את רוח הפטמאה, ולכן בפוטמא נקרא רע.

בא ראה, בשפן אדם נטמא, לא נפקד מן הקדוש ברוך הוא לטוב, ובכל פעם נפקד מאותו שנקרא רע לרע. זהו שפתוב (משלי יט) ושבע ילין בל יפקד רע. כשהולך בדרך ישר, אז בל יפקד רע.

ונתן כח וחזק לרוח הפטמאה שנקראת רע, שפתוב רק רע כל היום. ולא נכנס בפלטרין ולא רואה פני שכינה, משום שפנה מסתלקת שכינה מן העולם.

ומניין לנו? מיעקב. שפשעסתלקה ממנו שכינה, חשב שיש פסול בכניו שבגללם התחזקה בעולם רוח הפטמאה ונגרע האור מהלבנה ופגם אותה. ואם תאמר למה? משום זה מטמא את המקדש

בְּדִין כֹּל יִפְקֹד רַע. וְעַל דָּא כְּתִיב רַק רַע כֹּל הַיּוֹם.
 וּכְתִיב לֹא יִגְוֹרֵךְ רַע. וְדָא אִקְרִי רַע וְלֹא אִקְרִי רַשָּׁע.
 וּכְתִיב (תהלים כג) גַּם כִּי אֵלֶךְ בְּגִיא צַלְמוֹת לֹא אִירָא רַע
 כִּי אַתָּה עִמָּדִי:

וַיִּנְחָם יי כִּי עָשָׂה אֶת הָאָדָם בְּאָרֶץ וַיִּתְעַצֵּב אֵל
 לְבוֹ. רַבִּי יוֹסִי פָתַח (ישעיה ה) הוּי מוֹשְׁכֵי הָעֵזוֹן
 בְּחִבְלֵי הַשָּׂוֵא וּכְעֵבוֹת הָעֲגָלָה חֲטָאָה. הוּי מוֹשְׁכֵי
 הָעֵזוֹן אֵלֶיךָ בְּנֵי נֶשֶׂא דְחֲטָאן קָמִי מְאִרְיָהוֹן בְּכָל יוֹמָא,
 וְאַתְדַּמְּן בְּעֵינֵייהוּ אֲנוֹן חוֹבִין דְּאֲנוֹן בְּחִבְלֵי הַשָּׂוֵא.
 וְחֲשָׁבִין דְּתַהוּא עוֹבְדָא דְעַבְדִּין וְתַהוּא חוֹבָא דְעַבְדִּין
 דְּלֹא אִיהוּ כְּלוּם וְלֹא אֲשַׁנַּח בְּהוּ קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא.
 עַד דְּעַבְדִּין לְתַהוּא חוֹבָא תְּקִיף וְרַבִּי כְּעֵבוֹת הָעֲגָלָה
 דְּאִיהוּ תְּקִיף דְּלֹא יָכִיל לְאַשְׁתַּעֲרָא.

וְתָא חַזִּי כַד עָבִיד קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא דִּינָא בְּחִיבֵי

לשון הקודש

יום, ונדמים בעיניהם אותם חטאים שהם
 בחבלי השוא, והושבים שאותו מעשה
 שעשו ואותו חטא שעשו שאינו כלום,
 ולא משגיח בהם הקדוש ברוך הוא עד
 שעושים את אותו חטא חזק וגדול
 בעבות העגלה, שהוא חזק שלא יוכל
 להתבלות.

ובא וראה, בשעושה הקדוש ברוך הוא
 דין ברשעי העולם, אף על גב שהם

ועל זה כתוב רק רע כל היום, וכתוב לא
 יגרוך רע. וזה נקרא רע ולא נקרא רשע.
 וכתוב (תהלים כג) גם כי אלך בגיא צלמות
 לא אירע רע כי אתה עמדי.

וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ
 ויתעצב אל לבו. רבי יוסי פתח, (ישעיה ה)
 הוּי מוֹשְׁכֵי הָעֵזוֹן בְּחִבְלֵי הַשָּׂוֵא וּכְעֵבוֹת
 הָעֲגָלָה חֲטָאָה. הוּי מוֹשְׁכֵי הָעֵזוֹן – אֵלוֹ
 בְּנֵי אָדָם שְׁחוּמָאִים לְפָנֵי רַבּוֹנָם בְּכָל

עֲלֵמָא, אִף עַל גַּב דְּאַנּוּן חָטְאן קַמִּי קְדָשָׁא בְּרִיד
 הוּא וְאַרְגֻזִין לִיה כָּל יוֹמָא. לָא בְּעֵי לְאוּבְדָא לְהוּ
 מֵעֲלֵמָא. וְכַד אֲשַׁנַּח בְּעוּבְדֵיהוֹן אֲתַנְחֵם עַלִּיהוּ עַל
 דְּאַנּוּן עוּבְדֵי יְדוּי וְאוּרִיד לֹון בְּעֲלֵמָא.

וּבְגִין דְּאַנּוּן עוּבְדֵי יְדוּי נָטִיל נְחֻמָּה וְאַתְנַחֵם עַלִּיהוּ
 וְחַיִּים עַלִּיהוּ. וְכַד בְּעֵי לְמַעַבְד בְּהוּ דִּינָא
 כְּבִיכּוּל עָצִיב (ד"א ל"ג חֲדוּן לָא תִיעוּל קְדָמוּהִי) דְּכִיּוֹן דְּעוּבְדֵי יְדוּי
 אַנּוּן, עָצִיב עַלִּיהוּ. כְּמָה דְּאַתְ אָמַר, (דניאל ו) וְדַחֲוּן
 לָא תִנְעַל קְדָמוּהִי.

כְּתִיב, (ס"א וְהָא כְּתִיב) (תהלים צו) הוֹד וְהָדָר לְפָנָיו עוֹז
 וְחִדְוָה בְּמִקּוֹמוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי תָא חַזִּי,
 וַיִּתְעַצֵּב אֵל לְבוֹ פְּתִיב. אֵל לְבוֹ עָצִיב וְלֹא לְאַתְר
 אַחְרָא. לְבוֹ כְּמָה דְּאַתְ אָמַר, (שמואל א ב) פֶּאֶשֶׁר בְּלִבִּי
 וּבְנַפְשִׁי יַעֲשֶׂה. רַבִּי יֶצְחָק אָמַר וַיִּנָּחֵם יי כְּמָה דְּאַתְ

לשון הקודש

יְדוּי, הוּא עָצִיב עַלִּיהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל
 ו) וַיִּשְׁמְחוּת לֹא הִכְנִים לְפָנָיו.

כְּתוּב (ס"א וְהָיִ כְּתוּב) (תהלים צו) הוֹד וְהָדָר
 לְפָנָיו עוֹז וְחִדְוָה בְּמִקּוֹמוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי,
 בֵּא רֵאהָ, וַיִּתְעַצֵּב אֵל לְבוֹ כְּתוּב. הוּא
 הִתְעַצֵּב אֵל לְבוֹ וְלֹא לְמָקוֹם אַחֵר. לְבוֹ,
 כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל א-ב) פֶּאֶשֶׁר בְּלִבִּי
 וּבְנַפְשִׁי יַעֲשֶׂה. רַבִּי יֶצְחָק אָמַר, וַיִּנָּחֵם ה',
 כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לב) וַיִּנָּחֵם ה' עַל הָרַעָה

חָטְאוֹ לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְהַרְגִּינוּ
 אוֹתוֹ כָּל יוֹם, אֵינּוּ רוּצָה לְאַבְד אוֹתָם
 מִהָעוֹלָם. וּכְשֶׁמִּשְׁנִית בְּמַעֲשֵׂיהֶם, מִתְנַחֵם
 עֲלֵיהֶם עַל שֶׁהֵם מַעֲשִׂי יְדוּי וּמְאַרִיד לְהֵם
 בְּעוֹלָם.

וּבְגִלָּל שָׁהֵם מַעֲשִׂי יְדוּי, נוֹטֵל נְחֻמָּה
 וּמִתְנַחֵם עֲלֵיהֶם וְחֵם עֲלֵיהֶם. וּכְשֶׁרוּצָה
 לַעֲשׂוֹת בָּהֶם דִּין, כְּבִיכּוּל הוּא עָצִיב וְד"א
 שְׂמֻחוֹת לֹא יִכְסּוּ לְפָנָיו. שְׂפִינֹן שָׁהֵם מַעֲשִׂי

אָמַר (שמות לב) וַיִּנָּחֵם יי על הָרָעָה אֲשֶׁר דִּבֶּר לַעֲשׂוֹת
 לַעֲמֹו. רַבִּי יִיסָא אָמַר לְטַב. רַבִּי חֲזַקְיָה אָמַר לְבִישׁ.
 רַבִּי יִיסָא אָמַר לְטַב, כְּמָה דְאִתְמַר דְקַדְשָׁא בְרִיד
 הוּא נָחִים עַל דְאֲנֹן עֹבְדֵי יְדוּי וְחַיִּים עַל־יִיהוּ.
 וַיִּתְעַצֵּב בְּגִין דְאֲנֹן חָטְאֵן קַמִּיהָ.

וְרַבִּי חֲזַקְיָה אָמַר לְבִישׁ דְכַד קַדְשָׁא בְרִיד הוּא בְעֵי
 לְאוּבְדָא לְחַיִּיבֵי עֲלָמָא נָטִיל נִיחוּמִין עַל־יִיהוּ
 וְקַבִּיל נִיחוּמִין. כְּבִיכּוּל כְּמָאֵן דְמְקַבֵּל נִיחוּמִין עַל מַה
 דְאֵבִיד. כִּיּוֹן דְקַבֵּל נִיחוּמִין וְדַאי דִינָא אֶתְעַבֵּד וְלֹא
 תְלִיָא מְלִתָּא בְתַשׁוּבָה.

אֵימַתִּי תְלִיָא בְתַשׁוּבָה, עַד לֹא קַבִּיל תַּנְחוּמִין
 עַל־יִיהוּ. הָא קַבִּיל תַּנְחוּמִין עַל־יִיהוּ לֹא
 תְלִיָא מְלִתָּא בְתַשׁוּבָה כְּלָל וְדִינָא אֶתְעַבֵּד. וְכַדִּין
 אוּסִיף דִינָא עַל דִינָא, וְאִתְקִיף לְהַהוּא אֶתֶר דְדִינָא,
 לְמַעַבְד דִינָא וְאוּבִיד לֹון לְחַיִּיבֵי מִן עֲלָמָא. וְכִלָּא

לשון הקודש

נוטל עליהם נחומים ומקבל נחומים,
 כביכול כמי שמקבל נחומים על מה
 שאבד. כיון שקבל נחומים, ודאי נעשה
 דין, ולא תלוי הדבר בתשובה.

אימתי זה תלוי בתשובה? עד שלא
 קבל עליהם תנחומים. הרי שקבל עליהם
 תנחומים, אז הדבר כבר לא תלוי
 בתשובה כלל והדין נעשה. ואז מוסיף

אשר דבר לעשות לעמו. רבי ייסא אמר
 לטוב. רבי חזקיה אמר לרע. רבי ייסא
 אמר לטוב, כמו שנתבאר שהקדוש
 ברוך הוא מתנחם על אותם מעשי ידיו
 והם עליהם. ויתעצב, משום שהם
 חוטאים לפניו.

ורבי חזקיה אמר לרע, שפשוטה
 הקדוש ברוך הוא לאבד רשעי העולם,

בְּקִרְאָה דְּכִתְיִב וַיִּנָּחֵם יי. קִבֵּל תְּנַחֲמוּמִין. וּלְבַתֵּר וַיִּתְעַצֵּב
אֶל לְבוֹ. יֵהֵב תּוֹקֵפֵא לְדִינָא לְמַעְפֵּד דִּינָא.

רַבִּי חֵיִיא אָמַר וַיִּנָּחֵם יי כִּי עָשָׂה אֶת הָאָדָם
בְּאָרֶץ. נָטַל תְּנַחֲמוּמִין וְחִדְוָה, כִּד עֵבֵד קִדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא לְאָדָם בְּאֶרְעָא דְאִיהוּ כְּגוּוּנָא עֲלָאָה וְכָל
מְלָאכִי עֲלָאי מְשַׁבְּחֵן לִיה לְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כִּד
חֲמוֹ לִיה בְּדִיוֹקְנָא עֲלָאָה וְאָמְרוּ (דף נ"ב) (תהלים ח)

וְתַחֲסִרְהוּ מְעַט מֵאֱלֹהִים וְכַבּוֹד וְהָדָר תַּעֲסִרְהוּ.
לְבַתֵּר כִּד חֲטָא אָדָם אֶתְעַצֵּב קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל
דְּחֲטָא. דִּיֵּהֵב פְּתַחוֹן פֶּה לְמְלָאכִי הַשְּׂרֵת דְּאָמְרוּ
קַמִּיהּ בְּקִדְמִיתָא כִּד בְּעָא לְמַבְרִי לִיה, מָה אָנוּשׁ כִּי
תּוֹפְרֵנוּ וְכֵן אָדָם כִּי תַפְקְדֵנוּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה וַיִּתְעַצֵּב אֶל לְבוֹ בְּגוֹן דְּבַעִי

לשון הקודש

הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּשָׂרָאוּ אוֹתוֹ בְּדַמּוֹת
עֲלִיוְנָה, וְאָמְרוּ (תהלים ח) וְתַחֲסִרְהוּ מְעַט
מֵאֱלֹהִים וְכַבּוֹד וְהָדָר תַּעֲסִרְהוּ. אַחַר כֵּן
בְּשִׁחְטָא אָדָם, הִתְעַצֵּב הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
עַל שְׁחִטָּא. שָׁנְתֵן פְּתַחוֹן פֶּה לְמְלָאכִי
הַשְּׂרֵת שְׂאֲמְרוּ לְפָנָיו בְּתַחֲלָה בְּשִׂרְעָה
לְבָרָא אוֹתוֹ, מָה אָנוּשׁ כִּי תּוֹפְרֵנוּ וְכֵן
אָדָם כִּי תַפְקְדֵנוּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַיִּתְעַצֵּב אֶל לְבוֹ, כִּי
רָצָה לַעֲשׂוֹת בְּהֵם דִּין, שְׁנַאֲמַר (דברי הימים ב-

דִּין עַל דִּין וּמְחֻזַּק אֶת אוֹתוֹ מְקוּם הַדִּין
לַעֲשׂוֹת דִּין, וּמֵאַבְדֵּי אֶת הַרְשָׁעִים
מִהָעוֹלָם, וְהַכֵּל בְּכַתוּב, שְׁכַתוּב וַיִּנָּחֵם
ה', קִבֵּל תְּנַחֲמוּמִים. וְאַחַר כֵּן וַיִּתְעַצֵּב אֶל
לְבוֹ, נָתַן כַּח לְדִין לַעֲשׂוֹת דִּין.

רַבִּי חֵיִיא אָמַר, וַיִּנָּחֵם ה' כִּי עָשָׂה אֶת
הָאָדָם בְּאָרֶץ - נָטַל תְּנַחֲמוּמִים וְחִדְוָה.
בְּשִׁעֲשֵׂה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם
בְּאָרֶץ, שֶׁהוּא בְּדַגְמָא עֲלִיוְנָה, וְכָל
הַמְלָאכִים הָעֲלִיוֹנִים מְשַׁבְּחִים אֶת

לְמַעַבְד בְּהוּ דִּינָא שְׁנַאֲמַר (דברי הימים ב ב) בְּצִאת לִפְנֵי
הַחֲלוּץ וְאוֹמְרִים הוּדוּ לִי כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ. וְאָמַר
רַבִּי יִצְחָק אֲמַאי לָא כְּתִיב הָכָא כִּי טוֹב. אֲלָא בְּנִין
דְּאוּבִיד עוּבְדֵי יְדוּי קַמֵּיהוּ דִּישְׂרָאֵל. פְּגוּזָנָא דָּא כִּד
הוּוּ יִשְׂרָאֵל עֲבָרִין יַמָּא. אָתוּ מְלָאכֵי עֲלָאי לְמִימַר
שִׁירָה קַמֵּיהּ קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּהַהוּא לִילָיָא. אָמַר
לְהוּ קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּמַה עוּבְדֵי יְדֵי טַבְעִין בִּימָא
וְאַתּוֹן אֲמַרִין שִׁירָה. בְּדִין (שמות יד) וְלֹא קָרַב זֶה אֶל
זֶה כָּל הַלַּיְלָה. אוֹף הָכָא בְּכָל זְמַנִּין דְּאִיבוּד רִשְׁיַעְיָא
אִיהוּ מְעַלְמָא בְּדִין עֲצִיבוּ אֲשַׁתְּכַח עֲלֵיהוּ.

רַבִּי אַבָּא אָמַר בְּשַׁעְתָּא דְּחַב קַמֵּי קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא
אָדָם וְעֵבֶר עַל פְּקוּדוּי, בְּדִין אֲשַׁתְּכַח עֲצִיבוּ
קַמֵּיהּ. אָמַר לִיהּ קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָדָם וְוֵי דְחַלְשַׁת
חֵילָא עֲלָאָה. בְּהַאי שַׁעְתָּא אֲתַחֲשַׁכַּת נְהוּרָא חַד. מִיָּד
תְּרִיךְ לִיהּ מְגַנְתָּא דְעַדָּן.

לשון הקודש

טוֹבָעִים בַּיָּם, וְאַתֶּם אוֹמְרִים שִׁירָה! אִזּוּ
(שמות יד) וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל הַלַּיְלָה. גַּם
כָּאן, בְּכָל הַפְּעָמִים שֶׁל אִבוּד רִשְׁעִים
מִהָעוֹלָם, אִזּוּ נִמְצְאָת עֲלֵיהֶם עֲצָבוֹת.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, בְּשַׁעְה שְׁחַטָּא אָדָם
לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְעֵבֶר עַל מַצּוֹתוֹ,
אִזּוּ נִמְצְאָה עֲצָבוֹת לִפְנֵיו. אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא: אָדָם, אוֹי שְׁחַלְשַׁת אֶת הַכַּחַ

ט בְּצִאת לִפְנֵי הַחֲלוּץ וְאוֹמְרִים הוּדוּ לְהִי
כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ. וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, לְמַה
לֹא כְּתוּב כָּאן כִּי טוֹב? אֲלָא מִשּׁוּם
שֶׁהָאִבִּיד אֶת מַעֲשֵׂי יְדִיו מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל.
כִּמוֹ זֶה בְּשָׁהִיו יִשְׂרָאֵל עוֹבְרִים אֶת הַיָּם,
בָּאוּ מְלָאכִים עֲלֵיוֹנִים לוֹמַר שִׁירָה לִפְנֵי
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאוֹתוֹ לַיְלָה. אָמַר
לְהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: וּמַה מַעֲשֵׂי יְדֵי

אָמַר לִיָּה אֲנִי אֶעֱלִית לָךְ לְגַנְתָּא דְעֵדֶן לְקַרְבָּא
 קַרְבָּנָא. וְאַתְּ פְּגִימַת מִדְּבַחָא דְלֹא אֶתְקַרַב
 קַרְבָּנָא. מִפְּאֵן וְלֹהֲלֵאָה לְעֵבוֹד אֶת הָאֲדָמָה. וְגִזַּר
 עָלֶיָּה מִיתָה. וְחָם עָלֶיָּה קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְגִנְיֵו לִיָּה
 בְּשַׁעֲתָא דְמִוֹת סְמוּךְ לְגַנְתָּא.

מַה עֵבֶד אָדָם עֵבֶד מְעֵרְתָּא חָדָא וְאַתְּ טַמְרָה בַּהּ הוּא
 וְאַתְּ תִּיהָ. מִנָּא יָדַע. אֲלֵא חָמָא חַד נְהוּרָא דְקִיק
 עֵייל בְּתֵהוּא אֶתְר דְּנַפְיָק מִגַּנְתָּא דְעֵדֶן וְתַאֲב
 תִּיאֻבְתִּיהָ לְקַבְרִיהָ. וְתַפְּן הוּא אֶתְר סְמוּךְ לְתַרַע
 דְּגַנְתָּא דְעֵדֶן.

תָּא חַזִּי, לָא אֶסְתַּלַּק בַּר נָשׁ מִעֲלָמָא עַד דְּחָמִי לִיָּה
 לְאָדָם הָרֵאשׁוֹן. וְשָׂאִיל לִיָּה עַל מַה אָזִיל
 מִעֲלָמָא וְחִיד נְפִיק. הוּא אָמַר לִיָּה וְוִי דְבַנְיָנָךְ נִפְקָנָא
 מִעֲלָמָא. וְהוּא אֶתִּיב לִיָּה בְּרִי אֲנִי עֵבְרִית עַל פְּקוּדָא

לשון הקודש

וְהַסְתַּתֵּר בַּהּ הוּא וְאַשְׁתּוּ. מַאי־פַּה יָדַע?
 אֲלֵא רָאָה אֹר דְּקִיק אַחַד שְׁנַכְנַס בְּאוֹתוֹ
 מְקוֹם שְׂיֻצָא מִגְּן עֵדֶן, וְהִתְאַוָּה תְּאַוָּתוֹ
 לְקַבְרוֹ, וְשֵׁם הוּא מְקוֹם סְמוּךְ לְשַׁעַר גֶּן
 עֵדֶן.

בַּא רָאָה, לֹא מִסְתַּלַּק אָדָם מִהָעוֹלָם עַד
 שִׁירָאָה אֶת אָדָם הָרֵאשׁוֹן. שׁוֹאֵל אוֹתוֹ:
 עַל מַה הִלַּךְ מִהָעוֹלָם וְאִיךָ יֻצָא? הוּא
 אָמַר לוֹ: אוֹי שְׁבַגְלִלְךָ יֻצָאֲתִי מִהָעוֹלָם.

הָעֵלְיוֹן. בְּשַׁעֲה זֹו נְחָשׁךְ מְאוֹר אַחַד. מִיָּד
 גָּרַשׁ אוֹתוֹ מִגְּן עֵדֶן.

אָמַר לוֹ: אֲנִי הִכְנַסְתִּי אוֹתְךָ לְגֶן עֵדֶן
 לְהַקְרִיב קַרְבָּן, וְאַתָּה פְּגַמְתָּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ
 שְׁלֹא נִקְרַב הַקַּרְבָּן?! מִפְּאֵן וְהִלְאָה –
 לְעַבֵּד אֶת הָאֲדָמָה. וְגִזַּר עָלָיו מִיתָה. וְחָם
 עָלָיו הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְגִנְיֵו בְּשַׁעֲה שְׁמַת
 סְמוּךְ לְגֶן.

מַה עֲשָׂה אָדָם? עֲשָׂה מְעַרְה אַחַת

תָּרָא וְאֶת־עֲנָשִׁית בְּגִינָה. תָּמִי אֶתְּ פִמָּה חוּבִין וְכַמָּה
פְּקוּדִין דְּמֵאֲרָךְ עֲבַרְתָּ.

אָמַר רַבִּי תִּיָּא עַד פְּדוּ יוֹמָא קָאִים אָדָם הָרֵאשׁוֹן
וְחַי בְּאַבְתָּן תֵּרִין וּמְנִין בְּיוֹמָא וְאוּדִי עַל
חוּבוֹי. וְאַחֲמִי לֹון הָהוּא אֶתְר דְּהָוָה בֵּיה בְּיִקְרָא
עֲלָאָה. וְאוּל וְחִמִּי כָּל אֲנָוִן צְדִיקִיָּא וְחִסְדִּי דְנִפְקוּ
מִיָּה וְיִרְתּוּ לְהָהוּא יִקְרָא עֲלָאָה דְבִגְנִתָּא דְעָדָן.
וְאַבְתָּן פְּלָחוֹן אוּדָן וְאַמְרוּן (תהלים לו) מַה יִּקְרַח חֶסֶדְךָ
אֱלֹהִים וּבְנֵי אָדָם בְּצַל כְּנָפֶיךָ יִחְסְיוּן.

רַבִּי יִיסָא אָמַר פְּלָחוּ בְנֵי עֲלָמָא חֲמָאן לִיה לְאָדָם
הָרֵאשׁוֹן בְּשַׁעֲתָא דְמִסְתַּלְקוּ מִן עֲלָמָא.
לְאַחְזָאָה סְהַדוּתָא דְבְּגִין חוּבוֹי דְּבַר נֶשׂ אִיהוּ אֲסַתְלַק
מֵעֲלָמָא וְלֹא בְּגִינִיה דְאָדָם. פְּמָה דְתַנִּינָן אִין מִיתָה
כְּלָא חֲטָא. בַּר אֲנָוִן תִּלְתָּא דְאֲסַתְלַקוּ בְּגִין הָהוּא

לשון הקודש

שְׂבָנָן עָדָן. וְכָל הָאָבוֹת מוֹדִים וְאוֹמְרִים,
(תהלים לו) מַה יִּקְרַח חֶסֶדְךָ אֱלֹהִים וּבְנֵי אָדָם
בְּצַל כְּנָפֶיךָ יִחְסְיוּן.

רַבִּי יִיסָא אָמַר, כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם רוֹאִים
אֶת אָדָם הָרֵאשׁוֹן בְּשַׁעֲתָא שְׂמִסְתַּלְקִים
מֵהָעוֹלָם, לְהִרְאוֹת עֵדוּת שְׂמִשׁוּם חֲטָאֵי
הָאִישׁ הוּא מִסְתַּלַּק מֵהָעוֹלָם וְלֹא בְּגִלְלוּ
שֶׁל אָדָם, כְּמוֹ שְׂשֻׁנִינוּ אִין מִיתָה כְּלָא
חֲטָא, פְּרַט לְאוֹתָם שְׁלֵשָׁה שְׂהַסְתַּלְקוּ

וְהוּא מְשִׁיב לֹון בְּנֵי, אֲנִי עֲבַרְתִּי עַל מַצְוָה
אַחַת וְנִעַנְשָׁתִי בְּשִׁבִילָהּ, רְאָה אֶתְּהָ פִמָּה
חֲטָאִים וְכַמָּה מַצְוֹת שֶׁל רַבּוֹנְךָ עֲבַרְתָּ.

אָמַר רַבִּי תִּיָּא, עַד הַיּוֹם הַזֶּה עוֹמֵד אָדָם
הָרֵאשׁוֹן וְרוֹאֵה אֶת הָאָבוֹת פְּעַמִּים בְּיוֹם
וּמוֹדָה עַל חֲטָאוֹ, וּמְרַאֶה לָהֶם אֶת אוֹתוֹ
מְקוֹם שְׁהִיָּה בּוֹ בְּכַבוֹד עֲלִיוֹן, וְהוֹלֵךְ
וְרוֹאֵה כָּל אוֹתָם הַצְּדִיקִים וְחִסְדִּים
שִׁיָּצְאוּ מִמֶּנּוּ וְיִרְשׁוּ אֶת אוֹתוֹ כְּבוֹד עֲלִיוֹן